

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО – IX КЛАС, ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА, ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ.

1. Хорариум часове по учебен план:

ЗАДЪЛЖИТЕЛНА ПОДГОТОВКА (ЗИ):

1 час седмично = 36 часа годишно.

ЗАДЪЛЖИТЕЛНО ИЗБИРАЕМА ПОДГОТОВКА (ЗИП):

до 2 часа седмично = 72 часа годишно.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА:

не по-малко от 3 часа седмично = 108 часа годишно

2. Място и роля на обучението по изобразително изкуство за общообразователната подготовка на учениците от IX клас.

Образователното и възпитателното значение на учебния предмет *Изобразително изкуство* се определя от последователното развитие на изобразително-творческите способности на всички ученици и е насочено към изграждането на тяхната ценностна система в областта на художествената култура.

Учебното съдържание по *Изобразително изкуство* в IX клас се различава съществено по тематичен обхват и проблематика в сравнение с предишните класове. Главните различия се отнасят до възможностите за систематизиране и обобщаване на знанията и уменията на учениците и до предпоставките за изграждане на заключителната част на художественото образование и възпитание.

3. Място и роля на обучението по *Изобразително изкуство* в IX клас, съгласно към Държавните образователни изисквания (ДОИ).

ДОИ по *Изобразително изкуство* за гимназиалния етап имат едни и същи образователни ядра и стандарти за всички класове от IX до XII клас. Тези изисквания представляват изходното равнище в края на обучението в XII клас. Учебните проблеми и задачи за отделните класове са степенувани според дидактическия принцип за постепенно усложняване. Тяхното развитие се обуславя от предходните образователни степени и етапи.

Чрез въвеждането на две равнища в IX клас още повече се увеличават възможностите за творческо прилагане на учебната програма. Разширяват се вариантите за определяне на конкретно учебно съдържание, съобразено с ДОИ и условията, при които се провежда учебно-възпитателният процес.

4. Знания, умения и отношения.

Учебното съдържание по *Изобразително изкуство* в IX клас включва знания и умения, част от които допълват и доразвиват понятийния апарат (например „обществена функция на изобразителното изкуство“; „области на художествено-естетическата дейност“; „форма, цвят, обем и пространство“ и др.), а друга част – по смисъла на своето съдържание – са нови („художествена ценност и безвкусица“; „реално и картинно пространство“; „подражание и условност“; „представяне на проекти на различни видове социално-културни ситуации“ и др.).

Относителният дял на теоретичните знания в IX клас се увеличава значително в сравнение с предишните етапи на основната степен, но това не променя същността на учебния предмет *Изобразително изкуство*. Теоретическите и практико-техническите проблеми на обучението придобиват по-висока степен на взаимна обусловеност и разширяват прагматичните основи за социална и професионална реализация на ученика.

Собственото естетическо отношение постепенно излиза извън рамките на кратката дефиниция „харесва ми – не ми харесва“. Критичното отношение на ученика към заобикалящата природна и социална среда, отразена в образни форми, все повече се мотивира чрез творческия характер на учебния предмет *Изобразително изкуство*.

II. ЦЕЛИ.

Целите на учебния предмет са свързани с формирането на художествено естетическо отношение към действителността, обществото и изобразителното изкуство и възпитаване на траен интерес към националната и световната художествена култура.

За IX клас по-главни цели са:

- Разкриване на обществените условия, свързани с възникването и развитието на изобразителното изкуство и архитектурата през отделните исторически епохи.
- Разкриване на различията и взаимодействията в националните особености на българското изобразително изкуство и народното творчество като традиция и съвременност.
- Усвояване на система от знания и изграждане на умения в различни области на художествено-естетическата дейност: изобразителна, приложно-декоративна, дизайн, синтетична.
- Диференциране на средствата за визуална информация и комуникация.
- Анализирание на творческия процес, като система от връзки между художник, обект и творчески продукт.

III. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ.

Равнището на познавателните възможности на учениците в IX клас е сравнително високо. Поставените пред тях задачи имат вече изградена база в началния и прогимна-

зиалния етап. Това улеснява разкриването и задълбочаването на нова проблематика и ново равнище в трите области: възприемане на действителността, възприемане на изкуството и практическа дейност.

Ядрата и стандартите на учебното съдържание по *Изобразително изкуство* за IX клас са разпределени на две равнища. В обобщен вид те се формулират в учебната програма по следния начин:

Първо равнище. Функции на художествения образ; социална реализация на творческия продукт.

Второ равнище. Специфични функции на изобразителните, приложните и синтетичните изкуства; социална функция на изкуството в условията на съвременната национална и световна култура.

Учениците в IX клас могат да разберат връзката между начините на художественото изобразяване и светогледната характеристика на съответната епоха, да разкрият образната символика на разглежданите художествени произведения. В изобразителната практика се очертава по-определено единството на изразните средства.

Очакваните резултати от обучението по *Изобразително изкуство* в IX клас отразяват съответни знания и умения за:

- разграничаване функциите на изобразителното изкуство в етапите на неговото историческо развитие;
- ориентиране в стилового многообразие на изобразителното изкуство и посочване на примери, с които се илюстрират различни стилове;
- самостоятелно организиране на изобразителната и приложно-декоративната дейност с използване на различни изразни средства за отразяване на формата, цвета, обема и пространството;
- оценяване и изпълняване на визуални образи в реални и въображаеми ситуации;
- изразяване на собствена естетическа позиция при възприемане на обекти от действителността, произведения на изобразителното изкуство и в творческата дейност.

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ.

В обучението по *Изобразително изкуство* до IX клас се формират знания, умения и отношения в няколко относително завършени степени:

– Създаване на първи представи за образната характеристика на света и за отразяването ѝ в изобразителното изкуство – I-IV клас.

– Жанровете натюрморт, интериор, пейзаж, портрет и фигурална композиция се определят като дидактически комплекси за усвояване на разнообразни изразни средства и като художествени форми със своя специфика – V-VI клас.

– Изграждане на по-пълни представи за художествените средства като част от стиловите особености на изобразителното изкуство – VII-VIII клас.

Учебното съдържание по *Изобразително изкуство* в IX клас е в тясна приемствена връзка с предхождащите ги знания, умения и отношения. То е съобразено с необходимостта от продължаване на обучението в гимназиалния етап на средната

степен като задължителна подготовка (IX клас) и като профилирана подготовка – IX-XII клас.

Съдържанието е представено в съответната таблица. Ядрата включват обобщената проблематика на учебния предмет: изкуство и общество, творчески процес, визуални комуникации.

Учебното съдържание по *Изобразително изкуство* за IX клас, както и при останалите класове е разпределено по учебни проблеми и задачи. Това създава условия за творчество на учителя, който сам определя конкретното съдържание на урочната работа и нейния тематичен обхват.

Контекстът включва конкретни начини за осъществяване на съответните дейности. В тази колона са отразени и някои специфични организационни форми на участие в изобразителната дейност и формиране на определено отношение.

* Ключовите понятия и знания се отнасят за първо и второ образователно равнище. Във второ равнище се разкрива по-подробно тяхното съдържание и значение. Например: понятието „стил“ на първо равнище се свързва общо с различни стилове на съответната епоха (барок, класицизъм, романтизъм и др.). Във второ равнище се разглеждат и някои типични особености на стила при конкретен анализ на едно или повече произведения от един и същ или различни стилове (колона 4).

** В колона 6 са посочени възможности за междупредметни връзки. Включените в тази колона различни учебни предмети се отнасят и за двете образователни равнища.

IV. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ.

1	2	3	4	5	6
Ядра на учебното съдържание	Стандарти на учебното съдържание	Очаквани резултати по основни учебни проблеми и задачи	Ключови понятия и знания	Контекст и дейности	Възможности за междупредметни връзки
<p>Ядро № 1</p> <p>ИЗКУСТВО И ОБЩЕСТВО</p>	<p><i>Първо равнище</i></p> <p>Стандарт № 1 <u>Ученикът:</u> Разкрива обществените условия, свързани с възникването и развитието на изобразителното изкуство и архитектурата през отделните исторически епохи.</p> <p>Стандарт № 2 <u>Ученикът:</u> Притежава основни познания за функциите на изобразителното изкуство в етапите на неговото историческо развитие: изкуство и религия, власт и изкуство, народ и изкуство.</p> <p>Стандарт № 3 <u>Ученикът:</u> Проучва и дискутира критерии за оценка на изкуството в условията на съвременната масова култура: проблемът за художествената ценност и безвкусица (кич).</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Усвоява основни познания за световното изкуство на 17.-20. век, както и за българското изобразително изкуство от края на 19. и първата половина на 20. в. • Разглежда и анализира появата и развитието на отделните видове и жанрове и тяхната зависимост от направленията. 	<p>Изкуство и общество, Епоха, Стил, Направление, Барок, Рококо, Класицизъм, Академизъм, Реализъм, Романтизъм, Импresiонизъм, Символизъм, Модернизъм, Българско възрождане, Архитектурно наследство.</p>	<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Посещава художествени изложби, музеи и галерии, археологически музеи и етнографски сбирки; 2. Различава и прави сравнителен анализ на художествени произведения от близки и далечни епохи; 3. Дискутира проблеми на съвременното изкуство и масовата култура. 	<p>Български език и литература,</p> <p>Музика,</p> <p>История и цивилизация,</p> <p>География и икономика,</p> <p>Психология и логика</p> <p>Физика и астрономия,</p> <p>Информационни технологии.</p>

<p>Ядро № 1</p> <p>ИЗКУСТВО И ОБЩЕСТВО</p>	<p>Второ раенище</p> <p>Стандарт № 1 <u>Ученикът:</u> Разбира особеностите на изобразителното изкуство, като част от духовната култура; взаимовръзки с другите изкуства и културни институти (художествена критика, музеи, галерии).</p> <p>Стандарт № 2 <u>Ученикът:</u> Разкрива националните особености на българското изобразително изкуство и народно творчество – различия и взаимодействия, традиции и съвременност.</p> <p>Стандарт № 3 <u>Ученикът:</u> Ориентира се в стилового многообразие в развитието на изобразителното изкуство.</p> <p>Стандарт № 4 <u>Ученикът:</u> Изразява и отстоява лична позиция при разкриване обществената функция и значението на изобразителното изкуство.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Анализира по-съществени взаимовръзки на изкуството с обществото. • Типизира отделни формални и съдържателни особености на българското изобразително изкуство. • Определя типични външни белези. • Проявява собствен естетически вкус и критерии за оценка. 		<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проучва и отразява творчески методи на художници от различни епохи. 2. Мотивира избора си на предпочитан творец от изобразителното изкуство и архитектурата; 3. Представа замисъла си във вид на скица по натура и ескизи по въображение. 	
--	--	---	--	--	--

<p>ЯДРО № 2</p> <p>ТВОРЧЕСКИ ПРОЦЕС</p>	<p>Първо равнище</p> <p>Стандарт № 1</p> <p><u>Ученикът:</u> Притежава система от знания в различни области на художествено-естетическата дейност: Изобразителна, приложно-декоративна, дизайн, синтетична.</p> <p>Стандарт № 2</p> <p><u>Ученикът:</u> Прилага собствени критерии за оценка при изобразяване на обекти и явления от околната среда – естетически и екологични аспекти.</p> <p>Стандарт № 3</p> <p><u>Ученикът:</u> Прилага собствени критерии за оценка при изработване на обекти и явления от околната среда – естетически и екологични аспекти.</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Разкрива и анализира някои особености на творческия метод на художника в зависимост от епохата и индивидуалното му развитие. • Разбира принципните разлики между творческия метод на художника и ученическата изобразителна дейност. • Описва и анализира типични черти на творческия процес според вида и жанра на произведението. 	<p>Творчески метод, Скица, Етюд, Стилизация като процес, Ескиз, Проект, Пленер, Социална поръчка, Конкурс, Изпълнение а ла прима, Изпълнение по етапи, Творчески колектив, Обучение в ателие, Академично обучение.</p>	<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проучва и отразява писмено творчески методи на художници от различни епохи; 2. Мотивира избора си на предпочитан творец от изобразителното изкуство и архитектурата; 3. Представя замисъла си във вид на скица по натура и ескизи по въображение. 	<p>Български език и литература,</p> <p>Информационни технологии,</p> <p>История и цивилизация,</p> <p>Психология и логика,</p> <p>Музика.</p>
---	--	---	--	--	---

<p>ЯДРО № 2</p> <p>ТВОРЧЕСКИ ПРОЦЕС</p>	<p>Второ равнище Стандарт № 1 Ученикът: Анализира творчески процеси като система от връзки между художник, обект и творчески продукт.</p> <p>Стандарт № 2 Ученикът: Оценява и изпълнява визуални образи в различни връзки с действителността – проблемът за реално и картинно пространство; Проблемът за подражанието и условността: метафоричност, символичност, експресивност.</p>	<p>Ученикът трябва да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Притежава и прилага знания за типични традиционни и модерни творчески методи. • Сравнява общи естетически, психологически и изразно-технически творческата дейност на художника, народния майстор и ученика. 		<p>На ученика трябва да се даде възможност:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Създава варианти на ескизи по натура и въображение с различни елементи и композиционни решения; 2. Дискутира одобрение или неодобрение на творчески методи, като защитава мотивирано лично мнение. 	
<p>ЯДРО № 3</p> <p>СИТУАЦИЯ И ВИЗУАЛНИ КОМУНИКАЦИИ</p>	<p>Първо равнище Стандарт № 1 Ученикът: Диференцира средствата за визуална информация и комуникация в определена ситуация по вид, място и начин на въздействие.</p> <p>Стандарт № 2 Ученикът: Изразява собствена естетическа позиция при възприемане, оценяване и изобразяване на визуалната характеристика на различни социални ситуации.</p>			<p>На ученика трябва да се даде възможност да:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Възприема и използва в реална среда съвременни канали за предаване на визуална информация: печатни издания, неподвижни и подвижни плоскости, компютърни и телевизионни екрани, видео-стени; 2. Участва в учебни и обществени ситуации с готови или собствени 	<p>Български език и литература, Психология и логика, История и цивилизация, Информатика, Информационни технологии, Математика, Физика и астрономия, Биология и здравно образование, Химия и опазване на околната среда, Музика.</p>

				<p>средства за визуална информация и комуникация;</p> <p>3. Дискутира целесъобразността на естетическото въздействие на визуални средства в масови прояви и защитава мнението си с конкретни примери.</p>	<p>Физическа култура и спорт.</p>
<p>ЯДРО № 3</p> <p>СИТУАЦИЯ И ВИЗУАЛНИ КОМУНИКАЦИИ</p>	<p>Второ равнище Стандарт № 1 <u>Ученикът:</u> Представя проекти на различни видове социо-културни ситуации: народни обичаи и празници, религиозни и граждански обреди и други масови прояви.</p> <p>Стандарт № 2 <u>Ученикът:</u> Проявява критическо отношение към различни гледни точки на съдържанието и визуално-знакова характеристика на ситуации от съвременността.</p>	<p><u>Ученикът трябва да:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Разбира и свързва в система визуалните изразни средства с останалите елементи на една ситуация; • Проследява и анализира тенденциите в развитието на средствата за масова информация от Древността до наши дни; • Разграничава разнообразни носители на средства за визуална информация и комуникация и техните възможности за въздействие. 		<p><u>На ученика трябва да се даде възможност да:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Съставя самостоятелно или в екип проекти за визуални средства в сценарий за различни празници в семейна и училищна среда; 2. Проучва в реална среда или по текстове разнообразието от материали и технологии за визуалните средства в определени обществени ситуации; 3. Изобразява моменти от реални и възбращаеми ситуации чрез рисунки и някои визуални технически средства (фотокамера, видекамера и компютър). 	

V. ОЦЕНЯВАНЕ – СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ.

Оценяването на резултатите от учебната работа по *Изобразително изкуство* в гимназиалния етап обхваща следните видове оценки:

- Начална оценка – в началото на учебната година (входящо равнище);
- Текуща оценка – за резултати от отделни уроци или по-големи методически единици (дидактически комплекси);
- Срочна оценка – в края на учебния срок (междинно равнище);
- Годишна оценка – в края на учебната година (изходящо равнище);

Оценката по *Изобразително изкуство* има **дидактически и естетически** показатели.

Дидактическите показатели се отнасят до изпълнението на поставените учебно-практически задачи и до усвояването на определени теоретични знания за изобразителното изкуство, които съответстват на Държавните образователни изисквания (ДОИ), съответно за I и II равнище.

Естетическите показатели отразяват качествените характеристики на индивидуалните творчески прояви на ученика.

Общо оценката по *Изобразително изкуство* е комплексна (съдържа дидактически и естетически показатели).

Поради силното диференциране на изобразителните умения на отделните ученици в тази възраст, в процеса на оценяване е невъзможно да не бъдат взети под внимание индивидуалните предпочитания, способности и талант, но те не трябва да се абсолютизират по начин, който би оказал отрицателно въздействие върху цялостното развитие на учебно-възпитателния процес. Основен принцип на оценяването е стимулирането на: интереса към изобразителното изкуство; проявите на оригиналност при изпълнение на изобразителните задачи; уменията за критична оценка и адекватно ориентиране в художествените явления от миналото и съвременността.

Цифровата оценка е задължителна и се формира по преценка на учителя, с отчитане на формални – дидактически и на субективни – естетически фактори. При всички случаи оценката е поощрителна, в полза на ученика, който показва желание и интерес към участие в часовете по *Изобразително изкуство* и се стреми да развива собствените си изобразителни способности, творческо мислене и въображение, художествена култура.

VI. МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ.

При изпълнението на учебната програма по *Изобразително изкуство* е необходимо да се имат пред вид няколко основни положения:

1. Учебното съдържание не е годишно разпределение; ядрата не са раздели; стандартите не са теми. От това следва, че учебната програма е изходен материал, основа за педагогическо творчество на учителя. Той сам, по своя преценка, в зависимост от конкретните условия на работа, определя съдържанието, последователността, методите и организацията на уроците по *Изобразително изкуство*, като се съобразява с Държавните образователни изисквания според общата таблица на учебното съдържание.

Препоръчва се в обучението по *Изобразително изкуство* да се използват по-големи методически единици – Дидактически комплекси. Те обединяват група уроци по общи учебни проблеми и задачи на едно или повече образователни ядра и стандарти.

2. В гимназиалния етап се придава важно значение на междупредметните връзки. За обучението по *Изобразително изкуство* това е ключов проблем, който е от изключително значение за успешната учебна работа. Същността на ядрото *Изкуство и общество* от учебното съдържание за IX клас, свързва обучението по *Изобразително изкуство* главно с обучението по *История и цивилизация*; ядрото *Творчески процес* с обучението по *Психология и логика*; ядрото *Ситуация и визуални комуникации* с обучението по *Информационни технологии*.

Засилените междупредметни връзки и нарастващото влияние на факторите на околната среда дават възможност в обучението по изобразително изкуство да се използва организационната форма *Образователен проект* с интегрално-ситуационно съдържание.

3. Поради повишеното качество на аналитичното и критичното мислене на учениците в тази възраст е желателно да се използва дискусията като методическа форма. Важно значение има умението на учителя да създава проблемни, нестандартни ситуации, които да стимулират самостоятелното мислене на учениците и да мотивират тяхната творческа активност.

4. За проверка и оценка на постиженията на учениците по *Изобразително изкуство* могат да се използват различни традиционни и модерни методи и форми:

- индивидуални и общи корекции;
- обсъждане на резултати от учебната работа;
- контролни задачи;
- тест и др.

5. В IX клас завършва задължителната подготовка по *Изобразително изкуство*. За нея се отнася Първо образователно равнище. Второто образователно равнище се включва в учебния процес на ЗИП.

За профилираната подготовка са задължителни и двете образователни равнища.

Като се спазват ДООИ, за нея могат да се съставят и специфични учебни програми според конкретните условия на работа в училище.

В профилираната подготовка по *Изобразително изкуство* се използват широко извънкласни и извънучилищни форми. Сред тях особено място и значение има **Пленерът** (учебно-творческа практика). Той е задължителен и се провежда по отделна програма. Резултатите от изпълнението на нейните задачи се оценяват. Оценката се включва в сročната оценка на ученика.

Профилираната подготовка по *Теория и история на изобразително изкуство* се разширява и задълбочава чрез **обучение** (учебни екскурзии) в **музеи, художествени галерии и изложбени зали**.

Профилираната подготовка по **образователен проект** изисква да се състави подробен организационен план за участието (индивидуално или групово) на учениците в процеса на неговата реализация в училище и в околната среда.

Важна съставка на профилираната подготовка са **годишните изложби**. Те включват произведения, които са изпълнени в класни и извънкласни условия, както и свободни работи. Изложбите са форма на обществена изява, която се отразява положително върху годишната оценка на ученика.